

LECTIO ECCLESIAE

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

The Life of Saint Antony

A Greek Reader of Athanasius, with Notes in Greek

LECTIO ECCLESIAE PRESS

The text follows Ἀθανάσιος, *Βίος τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου*: J.-P. Migne, Patrologia Graeca 26 (Paris, 1857), cols. 835–976.

A work in the public domain. Misprints of the old edition are corrected. The accents, breathings and spelling are the edition's. The notes in the margin are in Greek.

Pictures. At the head of chapters: Antonio Tempesta, *Life of St Antony the Great* (Rome, about 1598), fourteen plates, Rijksmuseum, Amsterdam, from reproductions in the public domain (CC0).

Set in Junicode and Gentium Plus (SIL Open Font Licence). All rights in this edition reserved.

Published by Lectio Ecclesiae Press · lectioecclesiae.com

Corrections are gratefully received at editor@lectioecclesiae.com.

ISBN 979-8-9821047-8-6 (paperback) · ISBN 979-8-9821047-9-3 (hardcover)

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

¶ Ἀγαθὴν ἄμιλλαν ἐνεστήσασθε πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ μοναχοὺς, ἵτοι παρισωθῆναι, ἢ καὶ ὑπερβάλλεσθαι τούτους προελόμενοι τῇ κατ' ἀρετὴν ὑμῶν ἀσκήσει. Καὶ γὰρ καὶ παρ' ὑμῖν λοιπὸν μοναστήρια, καὶ τὸ τῶν μοναχῶν ὄνομα πολιτεύεται. Ταύτην μὲν οὖν τὴν πρόθεσιν δικαίως ἂν τις ἐπαινέσειε, καὶ εὐχομένων ὑμῶν, ὁ Θεὸς τελειώσειεν· ἐπειδὴ δὲ ἀπητήσατε καὶ παρ' ἐμοῦ περὶ τῆς πολιτείας τοῦ μακαρίου Ἀντωνίου, μαθεῖν θέλοντες ὅπως τε ἤρξατο τῆς ἀσκήσεως, καὶ τίς ἦν πρὸ ταύτης, καὶ ὅποιον ἔσχε τοῦ βίου τὸ τέλος, καὶ εἰ ἀληθῆς τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενά ἐστιν, ἵνα καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου ζῆλον ἑαυτοὺς ἀγάγητε· μετὰ πολλῆς προθυμίας ἐδεξάμην τὸ παρ' ὑμῶν ἐπίταγμα. Κάμοι γὰρ μέγα κέρδος ὠφελείας ἐστὶ καὶ τὸ μόνον Ἀντωνίου μνημονεύειν. Οἶδα δὲ, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες, μετὰ τοῦ θαυμάσαι τὸν ἄνθρωπον, θελήσετε καὶ ζηλῶσαι τὴν ἐκείνου πρόθεσιν· ἔστι γὰρ μοναχοῖς ἱκανὸς χαρακτήρ πρὸς ἀσκησιν ὁ Ἀντωνίου βίος. Οἷς μὲν οὖν ἠκούσατε

ἄμιλλα “ἐν ἀλλήλοις ἔσχεν τὴν ἄμιλλαν” (Athan. inc., PG 25)
ἐν-ίστημι
μοναχὸς “ὡς μόνον ἐκ μοναχῶν κατασταθέντα” (Athan. ep. Drac., PG 25)
ἦτοι “ἦτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον” (Rom. 6, 16)
ὑπερ-βάλλω
προαιρέω “οὐ γὰρ προαιροῦνται αἱ χεῖρες αὐτοῦ ποιεῖν τι.” (Prov. 21, 25)
ἀρετὴ “ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν” (2 Petr. 1, 5)
ἀσκέω “Ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ” (Act. 24, 16)
πολιτεύω “δικαιοτάτοις δὲ πολιτευομένους νόμοις” (Esth. 8, 15)
ἐπαινέω “Ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν τούτῳ” (1 Cor. 11, 22)
εὐχομαι = προσεύχομαι
ἀπ-αιτέω
πολιτεία “καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν πολιτείας,” (Athan. inc., PG 25)
τε “αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν” (1 Cor. 1, 2)
ὁποῖος “καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστιν τὸ πῦρ δοκιμάσει.” (1 Cor. 3, 13)
προθυμία “καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν” (2 Cor. 8, 11)
κέρδος “καὶ τὸ παρὰ τοῦ τοιοῦτου κέρδος,” (Athan. Ar., PG 26)
ὠφέλεια “θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν.” (Iud. 1, 16)
χαρακτήρ “ἥς καὶ χαρακτὴρ ἐστίν.” (Athan. Ar., PG 26)

ἀπιστέω “ὁ δὲ ἀπιστήσας
κατακριθήσεται.” (Marc. 16, 16)

πάντως “ἵνα πάντως τινὰς
σώσω.” (1 Cor. 9, 22)
μόγισ “μόγισ τὸ ζῆν αὐτοῖς
χαριζόμενοι” (3 Mach. 7, 6)
δι-ηγέομαι
ἐπιστέλλω = γράφω
πλέω “καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τόπον
πλέων” (Apor. 18, 17)
ὅσπερ “ἴδετε ὅτι ὅπερ εἶπα ὑμῖν”
(Ios. 23, 4)
διήγησις “οὖν ἀρξώμεθα τῆς
διηγέσεως” (2 Mach. 2, 32)
μετα-πέμπω
πλείων “ἵνα πλείονα καρπὸν
φέρῃ.” (Ioann. 15, 2)

συγ-κλείω
σπεύδω “ἐρχόμενοι ἔκλεπτον
ἀλλήλους σπεύδοντες” (Dan.
13, 12)

ἐπιχέω “ἐπιχέων ἔλαιον καὶ
οἶνον” (Luc. 10, 34)
εὐλάβεια = φόβος
σπουδάζω “Σπουδάσον ἐλθεῖν
πρὸς με ταχέως” (2 Tim. 4, 9)
φροντίζω “φόβος γὰρ ὃν
ἐφρόντισα ἦλθέν μοι” (Iob 3,
25)
κατα-φρονέω

περὶ αὐτοῦ παρὰ τῶν ἀπαγγειλάντων, μὴ ἀπιστήσητε,
ὀλίγα δὲ μᾶλλον ἀκηκοέναι παρ’ αὐτῶν νομίζετε·
πάντως γὰρ κάκεῖνοι μόγισ τοσαῦτα διηγήσαντο. Ἐπεὶ
κἀγὼ, προτραπεῖς παρ’ ὑμῶν, ὅσα ἂν διὰ τῆς ἐπιστολῆς
σημανῶ, ὀλίγα τῶν ἐκείνου μνημονεύσας ἐπιστείλω· καὶ
ὁμοῦς δὲ μὴ παύσησθε τοὺς ἐνθένδε πλέοντας ἐρωτᾶν.
Ἴσως γὰρ, ἐκάστου λέγοντος ὅπερ οἶδε, μόγισ ἐπαξίως
ἢ περὶ ἐκείνου γένηται διήγησις. Ἐβουλόμην γὰρ οὖν,
δεξάμενος ὑμῶν τὴν ἐπιστολὴν, μεταπέμψασθαι τινὰς
τῶν μοναχῶν, τῶν μάλιστα πυκνότερον εἰωθότων πρὸς
αὐτὸν παραγίνεσθαι· ὥς ἂν τι πλεον μαθῶν πληρέστερον
ὑμῖν ἐπιστείλω· ἐπειδὴ δὲ γὰρ καὶ ὁ καιρὸς τῶν πλωτῶν
συνέκλειε, καὶ ὁ γραμματοφόρος ἔσπευδε διὰ τοῦτο ἅπερ
αὐτός τε γινώσκω (πολλάκις γὰρ αὐτὸν ἐώρακα), καὶ ἃ
μαθεῖν ἠδυνήθην παρ’ αὐτοῦ, ἀκολουθήσας αὐτῷ χρόνον
οὐκ ὀλίγον, καὶ ἐπιχέων ὕδωρ κατὰ χεῖρας αὐτοῦ, γράψαι
τῇ εὐλαβείᾳ ὑμῶν ἐσπουδάσα· πανταχοῦ τῆς ἀληθείας
φροντίσας, ἵνα μήτε πλεον τις ἀκούσας ἀπιστήσῃ, μήτε
πάλιν ἐλάττονα τοῦ δέοντος μαθῶν, καταφρονήσῃ τοῦ
ἀνδρός.

1

¶ Ἀντώνιος γένος μὲν ἦν Αἰγύπτιος, εὐγενῶν δὲ γονέων καὶ περιουσίαν αὐτάρκη κεκτημένων, καὶ Χριστιανῶν αὐτῶν ὄντων, Χριστιανικῶς ἀνήγετο καὶ αὐτός. Καὶ παιδίον μὲν ὢν, ἐτρέφετο παρὰ τοῖς γονεῦσι, πλέον αὐτῶν καὶ τοῦ οἴκου μηδὲν ἕτερον γινώσκων· ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐξήσας ἐγένετο παῖς, καὶ προέκοπτε τῇ ἡλικίᾳ, γράμματα μὲν μαθεῖν οὐκ ἠνέσχετο, βουλόμενος ἐκτὸς εἶναι καὶ τῆς πρὸς τοὺς παῖδας συνηθείας· τὴν δὲ ἐπιθυμίαν πᾶσαν εἶχε, κατὰ τὸ γεγραμμένον περὶ τοῦ Ἰακώβ, ὡς ἄπλαστος οἰκεῖν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Συνήγετο μέντοι μετὰ τῶν γονέων ἐν τῷ Κυριακῷ καὶ οὔτε ὡς παῖς ἐρράθυμει, οὔτε ὡς τῇ ἡλικίᾳ προκόπτων κατεφρόνει· ἀλλὰ καὶ τοῖς γονεῦσιν ὑπετάσσετο, καὶ τοῖς ἀναγνώσμασι προσέχων, τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἐν ἑαυτῷ διετήρει. Οὔτε δὲ πάλιν ὡς παῖς ἐν μετρίᾳ περιουσίᾳ τυγχάνων, ἠνώχλει τοῖς γονεῦσι ποικίλης καὶ πολυτελοῦς ἕνεκα τροφῆς, οὔτε τὰς ἐκ ταύτης ἡδονὰς

εὐγενῆς “εὐγενῶς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τελευτᾷτε.” (4 Mach. 6, 22)

περιουσία “τίς δὲ ἡ παρούσα περιουσία” (Theodoret. h. e. 5, 32, 7)

αὐτάρκης “Ἡ εἰ μὴδὲ τοῦτο αὐταρκες αὐτοῖς” (Athan. inc., PG 25)

κτάομαι = ἔχω
χριστιανός “Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι.” (Act. 26, 28)

τρέφω “καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς” (Luc. 12, 24)
προκόπτω “Εἰ ἄνθρωπος γενόμενος προέκοπτε” (Athan. Ar., PG 26)

ἡλικία “καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν” (Hebr. 11, 11)

ἐκτός = ἔξω
συνήθεια “Ἔστιν δὲ συνήθεια ὑμῖν” (Ioann. 18, 39)

οἰκέω “Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἔμοι” (Rom. 7, 18)

μέντοι “οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς μέντοι” (Aesop. p. 107 Halm)
κυριακός “οὐκ ἔστιν κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν.” (1 Cor. 11, 20)
ἀνάγνωσμα “καὶ περὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ ἀνάγνωσμα τυγχάνει.” (Athan. Ar., PG 26)

δια-τηρέω
μέτριος “καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως.” (Act. 20, 12)

ποικίλος “λῦπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς” (1 Petr. 1, 6)

πολυτελής “οἶνον πολυτελοῦς καὶ μύρων πλησθώμεν” (Sap. 2, 7)

ἀρκέω “καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ
τούτοις” (3 Ioann. 1, 10)

καταλιμπάνω “καὶ καταλιπὼν
τὴν Ναζαρέτ” (Matth. 4, 13)
βραχύς = μικρός
ὀκτώ “δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη” (Luc.
13, 16)
μείς μῆνες
προ-έρχομαι

πράξις “καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς
πράξεις αὐτῶν.” (Act. 19, 18)

ἀπό-κειμαι
δὴ “Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει
μοι” (2 Cor. 12, 1)
ἐνθυμέομαι “ἵνα τί ὑμεῖς
ἐνθυμείσθε πονηρὰ ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν” (Matth. 9, 4)
συμβαίνω = τυγχάνω

δεῦρο “καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν
σοι δείξω.” (Act. 7, 3)

μνήμη “καὶ ἄρωμεν αὐτοῦ τὴν
μνήμην ἐκ γῆς” (Prov. 1, 12)
κτῆσις “καὶ γε σκηνὰς κτήσεων”
(2 Par. 14, 15)
πρόγονος “ὃ λατρεύω ἀπὸ
προγόνων ἐν καθαρᾷ
συνειδήσει” (2 Tim. 1, 3)
τριακόσιοι “χίλιοι τριακόσιοι
εἴκοσι δύο” (3 Esdr. 5, 13)
πάνυ = λίαν
χαρίζω “καὶ τυφλοὶ πολλοὶς
ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν.” (Luc. 7,
21)

ἐζήτει· μόνοις δὲ οἷς ἠῦρισκεν ἤρκεϊτο, καὶ πλέον οὐδὲν
ἐζήτει.

2

¶ Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τῶν γονέων, αὐτὸς μόνος
κατελείφθη μετὰ μιᾶς βραχυτάτης ἀδελφῆς καὶ ἦν ἐτῶν
ἐγγὺς δέκα καὶ ὀκτῶ, ἢ καὶ εἴκοσι γεγονῶς, αὐτός τε
τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἀδελφῆς ἐφρόντιζεν. Οὕτω δὲ μῆνες
ἔξ παρῆλθον τοῦ θανάτου τῶν γονέων αὐτοῦ, καὶ κατὰ
τὸ εἰωθὸς προερχόμενος εἰς τὸ Κυριακὸν, καὶ συνάγων
ἑαυτοῦ τὴν διάνοιαν, ἐλογίζετο περιπατῶν, πῶς οἱ
μὲν ἀπόστολοι πάντα καταλιπόντες ἠκολούθησαν τῷ
Σωτῆρι· οἱ δὲ ἐν ταῖς Πράξεσι πωλοῦντες τὰ ἑαυτῶν
ἔφερον καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων,
εἰς διάδοσιν τῶν χρεῖαν ἐχόντων, τίς τε καὶ πόση τούτοις
ἐλπίς ἐν οὐρανοῖς ἀπόκειται. Ταῦτα δὴ ἐνθυμούμενος,
εἰσηλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ συνέβη τότε τὸ
Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκεισθαι, καὶ ἤκουσε τοῦ Κυρίου
λέγοντος τῷ πλουσίῳ· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε,
πώλησον πάντα τὰ ὑπάρχοντά σοι, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ
δεῦρο ἀκολούθει μοι, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς.
Ὁ δὲ Ἀντώνιος, ὥσπερ θεόθεν ἐσχηκὼς τὴν τῶν ἁγίων
μνήμην, καὶ ὥς δι’ αὐτὸν γενομένου τοῦ ἀναγνώσματος,
ἐξελθὼν εὐθὺς ἐκ τοῦ Κυριακοῦ, τὰς μὲν κτήσεις ἃς
εἶχεν ἐκ προγόνων (ἄρουραι δὲ ἦσαν τριακόσιοι εὐφοροὶ
καὶ πάνυ καλαὶ), ταύτας ἐχαρίσατο τοῖς ἀπὸ τῆς κώμης,
ἵνα εἰς μὴδ’ ὅτιοῦν ὀχλήσωσιν αὐτῷ τε καὶ τῇ ἀδελφῇ.
Τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἦν αὐτοῖς κινητὰ, πάντα πωλήσας,
καὶ συναγαγὼν ἀργύριον ἱκανὸν, δέδωκε τοῖς πτωχοῖς,
τηρήσας ὀλίγα διὰ τὴν ἀδελφήν.

3

¶ Ὡς δὲ, πάλιν εἰσελθὼν εἰς τὸ Κυριακὸν, ἤκουσεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου λέγοντος, Μὴ μεριμνήσῃτε περὶ τῆς αὔριον, οὐκ ἀνασχόμενος ἔτι μένειν, ἐξελθὼν δίδωκε κάκεῖνα τοῖς μετρίοις. Τὴν δὲ ἀδελφὴν παραθέμενος γνωρίμοις καὶ πισταῖς παρθένοις, δούς τε αὐτὴν εἰς Παρθενῶνα ἀνατρέφεσθαι, αὐτὸς πρὸ τῆς οἰκίας ἐσχόλαζε λοιπὸν τῇ ἀσκήσει, προσέχων ἑαυτῷ καὶ καρτερικῶς ἑαυτὸν ἄγων. Οὕτω γὰρ ἦν οὕτως ἐν Αἰγύπτῳ συνεχῇ μοναστήρια, οὐδ' ὅλως ἤδει μοναχὸς τὴν μακρὰν ἔρημον, ἕκαστος δὲ τῶν βουλομένων ἑαυτῷ προσέχειν οὐ μακρὰν τῆς ἰδίας κώμης καταμόνας ἡσκεῖτο. Ἦν τοίνυν ἐν τῇ πλησίον κώμῃ τότε γέρων, ἐκ νεότητος τὸν μονήρῃ βίον ἀσκήσας· τοῦτον ἰδὼν Ἀντώνιος, ἐζήλωσεν ἐν καλῷ· καὶ πρῶτον μὲν ἤρξατο καὶ αὐτὸς μένειν ἐν τοῖς πρὸ τῆς κώμης τόποις. Κάκειθεν εἴ που τινὰ σπουδαῖον ἤκουεν, προερχόμενος ἐζήτει τοῦτον ὥς ἡ σοφὴ μέλισσα· καὶ οὐ πρότερον εἰς τὸν ἴδιον τόπον ἀνέκαμπεν, εἰ μὴ τοῦτον ἐωράκει, καὶ ὥσπερ ἐφόδιόν

δια-δίδωμι
 παρατίθημι παραθέμενος
 γνωρίμος "ὅθεν γνωρίμοί εἰσιν οὐκ ὄντες θεοί" (Ep. Ier. 1, 14)
 ἀνατρέφω "καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν." (Act. 7, 21)
 σχολάζω "Καὶ ἔλθον εὐρίσκει σχολάζοντα" (Matth. 12, 44)
 συνεχής "ἡμᾶς μὲν συνεχῶς συλλαμβάνει" (Aesop. p. 58 Halm)
 μακρὰν "Ἐτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος" (Luc. 15, 20)
 ἐρήμος "Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι" (Luc. 7, 24)
 τοίνυν = οὖν
 γέρων "Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν" (Ioann. 3, 4)
 νεότης "Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου." (Luc. 18, 21)
 πού "Διεμαρτύρατο δὲ πού τις λέγων" (Hebr. 2, 6)
 σπουδαῖος "νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον" (2 Cor. 8, 22)
 ἀνακάμπω "καὶ οὐ μὴ ἀνακάμψουσιν αὐτοῖς," (Iob 39, 4)

διατρίβω “οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτὰ.” (Act. 20, 6)

συγγενής “τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα” (Rom. 9, 3)

πόθος “τὸν πόθον ἔχης εἰς αὐτὰ” (Athan. ep. Marcell., PG 27)

τόνος “ὁ δὲ φόβος αὐτοῦ τόνον οὐκ ἔχει” (Herm. Mand. 12, 4, 7)

γοῦν “ἐκ δεξιῶν γοῦν καθήμενος” (Athan. Ar., PG 26)

ἀργός “οὐ μόνον δὲ ἀργαί” (1 Tim. 5, 13)

ἀναλίσκω “βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.” (Gal. 5, 15)

ἀδιάλειπτος “ἵνα ἀδιάλειπτος γένηται ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ” (Herm. Sim. 2, 1, 6)

χαμαί “καὶ ἔθηκεν αὐτὴν ἕως χαμαὶ ἐπὶ τὴν γῆν” (Dan. 8, 11)

γνήσιος = ἀληθινός
κατα-μανθάνω = κατανοέω
εὐχή “εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ’ ἑαυτῶν” (Act. 21, 23)

σύντονος “εἰδὼς ὑμῶν τὸ σύντονον τῆς ἀληθείας” (Ign. Polyc. 7, 3)

ἀόργητος “πῶς ἀόργητος ὑπάρχει πρὸς πᾶσαν τὴν κτίσιν αὐτοῦ.” (1 Clem. 19, 3)

φιланθρώπος “τὸ δὲ φιλανθρώπως ὀνομάζουσι.” (Athan. Ar., PG 26)

ἀγρυπνέω = γρηγορέω
νηστεία “εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστεία.” (Marc. 9, 29)

πραότης “ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος” (Gal. 6, 1)

παρα-τηρέω
ὁμοῦ “Ἐτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ” (Ioann. 20, 4)

χριστός “Ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστόν” (1 Cor. 4, 10)

σημειῶ “Σημειωσάμεν σου τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.” (Athan. exp. Ps., PG 27)

ἴσος “ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.” (Ioann. 5, 18)

φιλόνηκος “Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνηκος εἶναι” (1 Cor. 11, 16)

βελτίων “καὶ βέλτιον ἔσται ὑμῖν.” (Ier. 47, 9)

θεοφιλής “Δέδεικται οὖν οὐ θεοφιλές” (Athan. ep. Aeg. Lib., PG 25)

τι τῆς εἰς ἀρετὴν ὁδοῦ παρ’ αὐτοῦ λαβὼν, ἐπανήει. Ἐκεῖ τοίνυν τὰς ἀρχὰς διατρίβων, τὴν διάνοιαν ἐστάθμιζεν, ὅπως πρὸς μὲν τὰ τῶν γονέων μὴ ἐπιστρέφεται, μηδὲ τῶν συγγενῶν μνημονεύη· ὅλον δὲ τὸν πόθον καὶ πᾶσαν τὴν σπουδὴν ἔχη περὶ τὸν τόνον τῆς ἀσκήσεως. Εἰργάζετο γοῦν ταῖς χερσὶν, ἀκούσας Ὁ δὲ ἀργὸς μηδὲ ἐσθιέτω καὶ τὸ μὲν εἰς τὸν ἄρτον, τὸ δὲ εἰς τοὺς δεομένους ἀνήλυσκε. Προσηύχετο δὲ συνεχῶς, μαθὼν, ὅτι δεῖ κατ’ ἰδίαν προσεύχεσθαι ἀδιαλείπτως. Καὶ γὰρ προσεῖχεν οὕτως τῇ ἀναγνώσει, ὥς μηδὲν τῶν γεγραμμένων ἀπ’ αὐτοῦ πίπτειν χαμαί, πάντα δὲ κατέχειν, καὶ λοιπὸν αὐτῷ τὴν μνήμην ἀντὶ βιβλίων γίνεσθαι.

4

¶ Οὕτω μὲν οὖν ἑαυτὸν ἄγων, ἡγαπᾶτο παρὰ πάντων ὁ Ἀντώνιος· αὐτὸς δὲ τοῖς σπουδαίοις, πρὸς οὓς ἀπήρχετο, γνησίως ὑπετάσσετο, καὶ καθ’ ἑαυτὸν ἐκάστου τὸ πλεονέκτημα τῆς σπουδῆς καὶ τῆς ἀσκήσεως κατεμάνθανε· καὶ τοῦ μὲν τὸ χαρίεν, τοῦ δὲ τὸ πρὸς τὰς εὐχὰς σύντονον ἐθεώρει· καὶ ἄλλου μὲν τὸ ἀόργητον, ἄλλου δὲ τὸ φιλάνθρωπον κατενόει· καὶ τῷ μὲν ἀγρυπνοῦντι, τῷ δὲ φιλολογοῦντι προσεῖχε· καὶ τὸν μὲν ἐν καρτερίᾳ, τὸν δὲ ἐν νηστείαις καὶ χαμευνίαις ἐθαύμαζε· καὶ τοῦ μὲν τὴν πραότητα, τοῦ δὲ τὴν μακροθυμίαν παρετηρεῖτο· πάντων δὲ ὁμοῦ τὴν εἰς τὸν Χριστὸν εὐσέβειαν, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην ἐσημειοῦτο· καὶ οὕτω πεπληρωμένος, ὑπέστρεφεν εἰς τὸν ἴδιον τοῦ ἀσκητηρίου τόπον· λοιπὸν αὐτὸς τὰ παρ’ ἐκάστου συνάγων εἰς ἑαυτὸν, καὶ σπουδάζων ἐν αὐτῷ τὰ πάντων δεικνύναι· καὶ γὰρ πρὸς τοὺς καθ’ ἡλικίαν ἴσους οὐκ ἦν φιλόνηκος, ἢ μόνον ἵνα μὴ δευτερός ἐκεῖνων ἐν τοῖς βελτίοις φαίνεται· καὶ τοῦτο ἔπραττεν ὥστε μηδένα λυπεῖν, ἀλλὰ κάκείνους ἐπ’ αὐτῷ χαίρειν. Πάντες μὲν οὖν οἱ ἀπὸ τῆς κώμης καὶ οἱ φιλόκαλοι, πρὸς οὓς εἶχε τὴν συνήθειαν, οὕτως αὐτὸν ὀρῶντες, ἐκάλουν θεοφιλῇ· καὶ οἱ μὲν ὡς υἱόν, οἱ δὲ ὡς ἀδελφὸν ἡσπάζοντο.

¶ Ὁ δὲ μισόκαλος καὶ φθονερός διάβολος οὐκ ἤνεγκεν ὁρῶν ἐν νεωτέρῳ τοιαύτην πρόθεσιν. Ἀλλ' οἷα μεμελέτηκε ποιεῖν, ἐπιχειρεῖ καὶ κατὰ τούτου πράττειν· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπείραζεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως καταγαγεῖν, ὑποβάλλων μνήμην τῶν κτημάτων, τῆς ἀδελφῆς τὴν κηδεμονίαν, τοῦ γένους τὴν οἰκειότητα, φιλαργυρίαν, φιλοδοξίαν, τροφῆς τὴν ποικίλην ἡδονήν, καὶ τὰς ἄλλας ἀνέσεις τοῦ βίου, καὶ τέλος τὸ τραχὺ τῆς ἀρετῆς, καὶ ὡς πολὺς αὐτῆς ἐστὶν ὁ πόνος· τοῦ τε σώματος τὴν ἀσθένειαν ὑπετίθετο, καὶ τοῦ χρόνου τὸ μῆκος. Καὶ ὅλως πολὺν ἡγείρεν αὐτῷ κονιορτὸν λογισμῶν ἐν τῇ διανοίᾳ, θέλων αὐτὸν ἀποσχοινίσαι τῆς ὀρθῆς προαιρέσεως. Ὡς δὲ εἶδεν ἑαυτὸν ὁ ἐχθρὸς ἀσθενοῦντα πρὸς τὴν τοῦ Ἀντωνίου πρόθεσιν, καὶ μᾶλλον ἑαυτὸν καταπαλαιόμενον ὑπὸ τῆς ἐκείνου στερρότητος, καὶ ἀνατρεπόμενον τῇ πολλῇ πίστει, καὶ πίπτοντα ταῖς συνεχέσιν Ἀντωνίου προσευχαῖς, τότε δὴ τοῖς ἐπ' ὀμφαλοῦ γαστροῦς ὅπλοις ἑαυτοῦ θαρρῶν, καὶ καυχώμενος ἐπὶ τούτοις (ταῦτα γάρ ἐστιν αὐτοῦ τὰ πρῶτα κατὰ τῶν νεωτέρων ἔνεδρα), προσέρχεται κατὰ τοῦ νεωτέρου, νυκτὸς μὲν αὐτὸν θορυβῶν, μεθ' ἡμέραν δὲ οὕτως ἐνοχλῶν, ὡς καὶ τοὺς ὁρῶντας αἰσθέσθαι τὴν γινομένην ἀμφοτέρων πάλιν. Ὁ μὲν γὰρ ὑπέβαλλε λογισμοὺς ῥυπαροὺς, ὁ δὲ ταῖς εὐχαῖς ἀνέτρεπε τούτους· καὶ ὁ μὲν ἐγαργάλιζεν, ὁ δὲ, ὡς ἐρυθριᾶν δοκῶν, τῇ πίστει καὶ ταῖς εὐχαῖς καὶ νηστείαις ἐτειχίζετο τὸ σῶμα· καὶ ὁ μὲν διάβολος ὑπέμενεν ὁ ἅθλιος καὶ ὡς γυνὴ σχηματίζεσθαι νυκτὸς, καὶ πάντα τρόπον μιμεῖσθαι, μόνον ἵνα τὸν Ἀντωνίου ἀπατήσῃ· ὁ δὲ τὸν Χριστὸν ἐνθυμούμενος, καὶ τὴν δι' αὐτὸν εὐγένειαν, καὶ τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς λογιζόμενος, ἀπεσβέννυε τὸν ἄνθρακα τῆς ἐκείνου πλάνης. Πάλιν τε ὁ μὲν ἐχθρὸς ὑπέβαλλε τὸ λεῖον τῆς ἡδονῆς· ὁ δὲ, ὀργιζομένῳ καὶ λυπούμένῳ ἑοικώς, τὴν ἀπειλὴν τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σκώληκος τὸν πόνον ἐνεθυμεῖτο· καὶ ἀντιτιθεῖς ταῦτα,

οἷος “καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος” (1 Cor. 15, 48)
μελετάω “καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά” (Act. 4, 25)
ἐπιχειρέω “οἱ δὲ ἐπεχειροῦν αὐτὸν ἀνελεῖν.” (Act. 9, 29)
κατ-άγω
ὑπο-βάλλω
κτημα “ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.” (Marc. 10, 22)
οἰκειότης “τὴν γὰρ οἰκειότητα ἀπεκάλυψεν” (Lev. 20, 19)
ἀνέσεις “οὐκ ἔσχηκα ἀνέσιν τῷ πνεύματί μου” (2 Cor. 2, 13)
τραχύς “μὴ γίνου τραχύς ἐν γλώσσῃ σου” (Eccli. 4, 29)
πόνος = κόπος
ὑπο-τίθημι
μῆκος “μῆκος αὐτοῦ ἐπὶ πρόσωπον” (2 Par. 3, 8)
κονιορτός “καὶ ἐγένετο ὥσει κονιορτός” (Deut. 9, 21)
λογισμός = διαλογισμός
ὀρθός “Ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθώς.” (Act. 14, 10)
προαίρεσις “μισθὸν τῆς προαιρέσεως ἔλαβε.” (Athan. Ar., PG 26)
ἀνατρέπω = καταλύω
ὀμφαλός “κατοικοῦντας ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς.” (Ez. 38, 12)
γαστήρ “καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα” (Aroc. 12, 2)
ἔνεδρον “καὶ ἐξεχύθη τὸ ἔνεδρον” (Iudic. 20, 37)
θορυβέω “Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε” (Marc. 5, 39)
ἐνοχλέω “ὅπως ὁ βασιλεὺς μὴ ἐνοχλῆται.” (Dan. 6, 2)
αἰσθάνομαι “ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτό” (Luc. 9, 45)
ῥυπαρός “ὁ τοιοῦτος ῥυπαρὸς γενόμενος” (Ign. Eph. 16, 2)
τειχίζω “καὶ ἐτειχίσαντο τὰς ἐν αὐτοῖς κώμας” (Iudith 4, 5)
ἀπατάω “ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ” (Iac. 1, 26)
ἄνθραξ “ὅτι ἔχεις ἄνθρακα πυρρός” (Is. 47, 14)
πλάνη “Ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης” (1 Thess. 2, 3)
λεῖος “580 βλέπων λεῖα ἐλεθθήσεται” (Pron. 12, 13)
ὀργίζω “Ὀργίσεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε” (Eph. 4, 26)
ἔοικα “Ἐοίκασι δὲ πάλιν ἀγνοεῖν” (Athan. Ar., PG 26)
σκώληξ “ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ” (Marc. 9, 44)
ἀντι-τίθημι

διαβαίνω “καὶ ὁ βασιλεὺς διέβη”
(2 Reg. 19, 39)
αἰσχύνῃ “καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ
αἰσχύνῃ αὐτῶν” (Phil. 3, 19)
ὁμοῖος “καὶ τὰ ὅμοια τούτοις”
(Gal. 5, 21)
παίζω “λέγουσιν ὅτι Παίζων
ἔπραξα.” (Prov. 26, 19)
κατα-καυχάομαι
φορέω = φέρω
συνεργέω “καὶ παντὶ τῷ
συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι.” (1
Cor. 16, 16)
ἀγωνίζομαι “οἱ ὑπηρετοὶ ἂν οἱ
ἐμοὶ ἡγωνίζοντο” (Ioann. 18,
36)

κατα-βάλλω

τρίζω “καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας
αὐτοῦ” (Marc. 9, 18)

φαντασία “οὐδὲ κἂν φαντασίαν
ἔχον φωτὸς” (Athan. Ar., PG 26)
ὑπο-πίπτω
ἐπιβαίνω “διὰ τοῦτο οὐκ
ἐπιβαίνουσιν οἱ ἱερεῖς” (1 Reg.
5, 5)
ἐκβάλλω ἐκβέβλητο
δόλιος “δόλια τὰ ῥήματα τοῦ
στόματος αὐτῶν” (Ier. 9, 8)
πλεῖστος “κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον
τρεῖς” (1 Cor. 14, 27)
προσ-βάλλω

ἀνα-δέχομαι

καλέω κέκλημαι
σωφρονέω “τοὺς νεωτέρους
ὡσαύτως παρακάλει
σωφρονεῖν” (Tit. 2, 6)
ἐγκρατεύομαι “Εἰ δὲ οὐκ
ἐγκρατεύονται” (1 Cor. 7, 9)
μέμφομαι “Μεμφόμενος γὰρ
αὐτοῖς λέγει” (Hebr. 8, 8)
τοσαυτάκις “τοσαυτάκις οὐ τὸ
ἀγαθὸν ὃ ἤθελεν” (Epirh. Pan.
64, 58, 2)

φροντίς “καὶ ἡ φροντίς αὐτῶν
παρὰ Ὑψίστῳ.” (Sap. 5, 15)
βοηθός “ὁ θεός μου βοηθός” (Ps.
17, 3)
ἐπ-οράω

διέβαινε τούτων ἀβλαβής. Ἦν δὲ ταῦτα πάντα πρὸς
αἰσχύνῃν γινόμενα τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ γὰρ νομίσας ὅμοιος
γενέσθαι Θεῷ ὑπὸ νεανίσκου νῦν ἐπαίζετο· καὶ ὁ σαρκὸς
καὶ αἵματος κατακαυχώμενος ὑπὸ ἀνθρώπου σάρκα
φοροῦντος ἀνεντρέπετο. Συνήργει γὰρ ὁ Κύριος αὐτῷ, ὁ
σάρκα δι’ ἡμᾶς φορέσας, καὶ τῷ σώματι δούς τὴν κατὰ
τοῦ διαβόλου νίκην· ὥστε τῶν ὄντως ἀγωνιζομένων
ἕκαστον λέγειν· «Οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ’ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ
σὺν ἐμοί.»

6

¶ Τέλος γοῦν, ὡς οὐκ ἡδυνήθη τὸν Ἀντώνιον οὐδ’ ἐν
τούτῳ καταβαλεῖν ὁ δράκων, ἀλλὰ καὶ ἔβλεπεν ἑαυτὸν
ἐξωθούμενον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ, τρίζων τοὺς
ὀδόντας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ὥσπερ ἐξιστάμενος,
οἷός ἐστι τὸν νοῦν, τοιοῦτος ὕστερον καὶ τῇ φαντασίᾳ
μέλας αὐτῷ φαίνεται παῖς καὶ ὥσπερ ὑποπίπτων, οὐκέτι
μὲν λογισμοῖς ἐπέβαινε (ἐκβέβλητο γὰρ ὁ δόλιος),
λοιπὸν δὲ ἀνθρωπίνῃ χρώμενος φωνῇ, ἔλεγε· Πολλοὺς
μὲν ἠπάτησα, καὶ πλείστους κατέβαλον· νῦν δέ, ὡς ἐπὶ
πολλοῖς καὶ ἐπὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς πόνοις προσβαλὼν,
ἡσθένησα. Εἶτα τοῦ Ἀντωνίου πυθομένου· Τίς εἶ σύ
ὁ τοιαῦτα λαλῶν παρ’ ἐμοί; εὐθὺς ἐκεῖνος οἰκτρὰς
ἡφίει φωνάς· Ἐγὼ τῆς πορνείας εἰμὶ φίλος· ἐγὼ τὰ
εἰς ταύτην ἔνεδρα, καὶ τοὺς ταύτης γαργαλισμοὺς
κατὰ τῶν νέων ἀνεδεξάμην, καὶ πνεῦμα πορνείας
κέκλημαι. Πόσους θέλοντας σωφρονεῖν ἠπάτησα!
Πόσους ἐγκρατευομένους μετέπεισα γαργαλίζων! Ἐγὼ
εἰμι δι’ ὃν καὶ ὁ προφήτης μέμφεται τοὺς πεσόντας,
λέγων Πνεύματι πορνείας ἐπλανήθητε δι’ ἐμοῦ γὰρ ἦσαν
ἐκεῖνοι σκελισθέντες. Ἐγὼ εἰμι ὁ πολλάκις σοι ὀχλήσας,
καὶ τοσαυτάκις ἀνατραπεῖς παρὰ σοῦ. Ὁ δὲ Ἀντώνιος
εὐχαριστήσας τῷ Κυρίῳ, καὶ καταθαβρῆσας αὐτοῦ, φησὶ
πρὸς αὐτόν· Πολὺ τοίνυν εὐκαταφρόνητος τυγχάνεις καὶ
γὰρ μέλας εἶ τὸν νοῦν, καὶ ὡς παῖς ἀσθενής· οὐδὲ μία μοι
λοιπὸν ἐστι φροντίς περὶ σοῦ· Κύριος γὰρ ἐμοὶ βοηθός,
κἀγὼ ἐπόψομαι τοὺς ἐχθροὺς μου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ